

Емір Кустуріца: Я не боюся

— Чи ви були у своєму рідному Сараєво вже після воєнної трагедії, яка там розігралася кілька років тому?

— Ні. І ніколи туди не поїду. Не поспішаю по слідах, які залишили по собі ідеологічні конфлікти. Історія вимела з мого міста своєрідність, всю його душу. 200 тисяч його корінних мешканців туляться десь по світах, а в Сараєво зникає етнічна багатоманітність, серед якої я зростаю.

— Як ви вважаєте, чи обов'язково за культурне багатство, яке виникає завдяки сусідству різних народів і релігій, треба платити війнами і стражданнями?

— Є різні стратегії, які або створюють умови співжиття такій культурній мішанині, або роблять це життя неможливим. Я люблю відвідувати Нью-Йорк — живий доказ того, що сила США в мирному співіснуванні різних культур. Відповідно слабкість політичного порядку в балканських державах привела до неможливості існування таких мішанин. Режим Тіто витрачав масу грошей на утримання багатонаціональної югославської структури в цілому, між іншим, за допомогою поліції. Сьогодні ця сила зникла і нині багатонаціональна ідея не втілюється в життя. Зроблено велику помилку: в певний момент міжнародна спільнота дозволила зміцнитись в Югославії ідеї націоналістичній. Вона сформувалась як головна сила і в абсурдний спосіб порушила порядок, в тому числі і в Боснії. Тому моє Сараєво перестало існувати.

— З огляду на те, що тепер діється в Косово, ваш попередній фільм «Андеграунд» скидається на дуже понуре пророцтво. Чи Югославія приречена на безперервну війну?

— Це щось з розряду призначеності. Сам я, щоправда, тепер не був у Белграді, але з того, що розповідав мій син і приятелі з групи, які звідти приїхали, стає зрозуміло, що серби давно вже не почували себе так, як тепер. Відколи НАТО почало бомбардувати Белград, все там функціонує як у найбільш відлагодженому німецькому механізмі. Вони організовані, сильні, не роблять помилок. Це збігається з ідеєю «Андеграунду», герої якого самі шукали можливості жити в умовах війни.

— Ваш «Чорний кіт, білий кіт» є кіновтечею від війни?

— Я вирішив для себе, що ніколи, якщо коли-небудь

ще вибухне війна на цій планеті, не братиму в ній участі — ні в який спосіб. Бо війна — це така річ, що або робиш завдяки їй кар'єру, або стаєш її жертвою. Щораз виразніше бачу війну як чудовий фінансовий захід. Завдяки війні зростають великі промислові потужності — Америка, наприклад, значною мірою надбала своє багатство на II світовій війні. Варто задуматись, чому б тих великих грошей, які йдуть на бомбардування Сербії, не можна було подарувати албанцям з Косово, допомогти їм у відбудові краю. Але завжди легше вибрати насильство.

— «Чорний кіт, білий кіт» вже другий після «Часу циганів» фільм, присвячений циганам. Які їхні цінності вас найбільше захоплюють?

— Вони більшою мірою люди. Зіткнення їхньої культури з нашою цивілізацією вже саме по собі цінність. Емоційні сигнали, які вони посилають, небувало міцні. Існує глибока відмінність між їхнім суспільством та іншими народами, і це, насамперед, хотів би використати у фільмі. Під час мого навчання один з професорів говорив: якщо робити найреалістичніший фільм, його герой завжди повинен заперечувати дійсність, підноситись над нею. Цигани це мають безпосередньо в собі, вони існують поза дійсністю. У самій їхній натурі є елемент магії.

— Ця «циганська» тема якось поєднується з еволюцією вашого кінематографічного стилю, що дедалі багатший орнаментикою, щораз більш розцвічений...

— Так, це правда. Адже я відкрив, що в кічі зосереджено квінтесенцію людських емоцій. Кіч неконтрольований, не підлягає раціональному, має у собі оригінальність первинного, нічим не спотвореного відчуття. Звідти також беруться у моїх фільмах цигани, бо кіч вписаний у їхню природу. Щоправда, як ви бачите, не маю відваги одягатися так, як вони, але люблю людей, які виглядають по-циганськи — яскраво і барвисто.

Сучасна людина під впливом розвитку технологій втратила первісну здатність опиратися, боротися. Ми втратили те, що можна найзагальніше назвати ідеалізмом. Немає вже жодних сучасних мрій, жодних утопій. Люди щораз більше піддаються технологіям, що втягують їх у пастку, з якої немає виходу.